

Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van het
franciscanenklooster te Gent

DE VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN
FINANCIËN EN BEGROTING EN RUIMTELIJKE ORDENING,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming
der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus
1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van
monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de
decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december
1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21
november 2003, 30 april 2004 en 10 maart 2006;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juli 2004
tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse
Regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van
15 oktober 2004, 23 december 2005; 19 mei 2006, 28 juni 2007
en 10 oktober 2007;

Gelet op het ministerieel besluit van 20 maart 2007 houdende
vaststelling van een ontwerp van lijst van als monument te
beschermen franciscanenklooster te Gent;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor
Monumenten en Landschappen van 08 november 2007,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet
van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en
dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari
1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21
november 2003, 30 april 2004 en 10 maart 2006:

1° Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

franciscanenklooster met kloosterkerk en bijhorende kloostertuin met
tuinmuren, gelegen te

Gent (Gent), Oude Houtlei 122;

bekend ten kadaster:

Gent, 15de afdeling, sectie F, perceelnummers 1870B, 1872D.

2° Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Derde Ordekapel op de site van het franciscanenklooster en bijhorende St.-
Antoniuskring voor franciscaanse werken, gelegen te

Gent (Gent), Brandstraat 3; Oude Houtlei 122;

bekend ten kadaster:

Gent, 15de afdeling, sectie F, perceelnummers 1767D, 1872D/DEEL.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Het klooster met kloosterkerk van de minderbroeders-franciscanen of recollettenklooster en bijhorende kloostertuin met tuinmuren, gelegen Oude Houtlei 122 te Gent;

De historische waarde, en waaronder de archeologische, cultuurhistorische, architectuurhistorische waarde :

- Wegens de ouderdom van de kloostersite waarop zich in 1653 de zusters clarissen-urbanisten vestigden. De locatie kende oudere occupatie en kan gezien de ligging naast de 12de-eeuwse stadsversterkingen gerekend worden tot een zone die archeologisch van betekenis is, ook voor de historische stadsontwikkeling.

- Als later recollettenklooster (vanaf 1840) kreeg de eeuwenlange vertegenwoordiging van de minderbroeders-franciscanen te Gent zijn voortzetting. Het klooster bezit cultuurhistorische relevantie als materiële getuigenis voor de monastieke geschiedenis van een in oorsprong grote oude bedelorde die een zeer vroege stichting (13de eeuw) kende te Gent. Hun rol binnen het culturele, maatschappelijk en religieuze leven was van bij de aanvang invloedrijk. Hun inbreng als caritatieve instelling en op het vlak van armenzorg bleef onmiskenbaar groot. De kloosterarchitectuur bewaart in zijn afwerking en uitrusting afbeeldingen en symboliek die expliciet refereren aan St.-Franciscus, de franciscanen en hun spiritualiteit (zoals op de gewelfconsoles en op de beglazing van het kloosterpand, in onderdelen van het kerkmeubilair en op twee figuratieve kerkglasramen).

- De conceptuele eenheid van het 17de-eeuwse clarissenklooster (1687-88) en zijn jongere kloosterkapel (1725-1734) ontsnapte hier niet enkel aan de vernielingen van de Franse Revolutie. Exceptioneel is de wijze waarop het klooster midden 19de eeuw door de minderbroeders werd aangepast en uitgebreid. De bouwwerken van 1856-57 door architect Frans Steyaert leidden tot de creatie van een coherent geheel naar materialen en vormgeving, met respect voor de originele structuur en indeling van de kloosterbouw uit 1687-88. De bijkomende pandhofgevels met voltooiing van de kruisgang rond de bestaande pandhof werden gerealiseerd in een traditionele bouwstijl aansluitend bij de oude bouw en voorzien van dezelfde omlijste venstertypes.

- Karakteristiek voor het kloosterinterieur zijn niet enkel de gedrukte kruisgewelven in de kloostergangen, ook in de benedenvertrekken en bovenverdieping met cellen van de 17de-eeuwse bouw zijn die aanwezig. De gewelven in de vertrekken van de westvleugel zijn met consoles verrijkt en de kloosterrefter, voorzien van omlopende tegellambrisering met vaste zitbank, is zeer representatief voor een kloosterruimte met deze functie. Nog andere elementen van de interieurafwerking dragen bij tot het authentieke karakter van het klooster zoals nog aanwezige natuurstenen vloeren en gebakken tegels, typische lage celdeuren en andere oude binnendeuren.

- De aanvankelijk eenbeukige H. Ursulakapel (1725-1734), werd gefaseerd vergroot en gewijzigd (1843 en 1856-1857) tot driebeukige franciscanenkerk met zijkapel en ruime sacristie uitgerust met bijhorend meubilair. Als neobarokke kloosterkerk met inbreng van architect Frans Steyaert een kwalitatieve en bijzondere vertegenwoordiger van de midden 19de-eeuwse kerkbouw in neostijl. Ook de toepassing van gevelbepkeistering verleent de monumentale voorgevel met typerende ordonnantie een uitzonderlijk cachet.

- Het orgel, geleverd in 1893-94 door de bekende Brusselse orgelbouwer Pierre Schyven, maakt stilistisch en functioneel integrerend deel uit van de Gentse minderbroederkerk.

- De geëvolueerde beboomde kloostertuin gaat terug tot de oorspronkelijke kloosteraanleg en maakt als traditionele component integraal en onafscheidelijk deel uit van de kloostersite. De hoge bakstenen tuinmuren ondersteunen de beslotenheid van het domein eigen aan de kloosterfunctie.

De artistieke waarde:

- De glas-in-loodramen van het kloosterpand, met ieder een verschillend geometrisch patroon, vormen een gaaf waardevol geheel van glasraamkunst en dragen bij tot de stilistische eenheid van de pandgangen.

- Afgezien van de fraai geproportioneerde voorgevel met evenwichtige ordonnantie bezit de franciscanenkerk een homogeen stijlvol interieur met kwalitatieve neobarokke ornamentiek. Het nog aanwezige kerkmobilair is monumentaal en rijkelijk uitgewerkt met beelden en ornamentiek en is naar stijl en schaal in overeenstemming met de aangename kloosterkerkruimte. Het hoofd- en beide zijaltaren, de preekstoel en het ensemble van acht biechtstoelen zijn bijzondere uitingen van houtsnijkunst. Van de vroegere beelden rest nog een kwalitatieve piëta met neogotische polychromie.

De sociaal-culturele waarde:

- Ruimtelijk-visueel harmonieert de bepleisterde voorgevel van de franciscanenkerk en zijn flankerende kloosteringangen met de overwegend bepleisterde straatwand van de aanpalende woningen én tegelijkertijd vormt de kloosterkerkgevel een niet wegdenkbaar monumentaal accent binnen het straatbeeld. De historisch relevante bebouwing telt er al meerdere beschermde monumenten.

- De huidige bestemming van het klooster voor huisvesting van diverse organisaties werkzaam op het vlak van sociale opvang en zorg aan hulpbehoevenden vormt een herbestemmingproject dat aansluit bij de traditionele caritatieve taken van de minderbroeders.

Derde Ordekapel op de site van het franciscanenklooster en aanpalende St.-Antoniuskring voor franciscaanse werken, gelegen Oude Houtlei 122 en Brandstraat 3 te Gent;

De historische waarde, en waaronder de cultuurhistorische, architectuurhistorische waarde:

- Zeldzaam exemplaar van een specifiek type verenigingskapel, namelijk een Derde Ordekapel toegewijd aan St.-Franciscus en opgericht (1859-1860) binnen de site van een slotklooster van franciscanen. De kapel vormt een materiële getuigenis van een sterk heroplevende christelijke organisatie binnen de franciscaanse beweging die tijdens het katholieke reveil van de tweede helft van de 19de eeuw een belangrijk aandeel opnam in de sociale hulpverlening en welzijnszorg van de bevolking. De neogotische kapel met bijhorende sacristie werd gebouwd op kosten van de Derde Orde naar ontwerp van medelid architect en oudheidkundige Jean-Baptiste Bethune, grondlegger en promotor van de neogotiek in België. Representatief voor het kader waarbinnen de vroege neogotische architectuur van Bethune tot stand kwam, namelijk mede dankzij de voornaamste weldoener van Bethune in Gent, Joseph de Hemptinne die als mecenas sterk bijdroeg tot de neogotische beweging. Gesitueerd vlakbij de locatie van de Sint-Lucasschool is de Derde Ordekapel dan ook relevant als vroeg religieus Bethuniaans bouwwerk dat van betekenis was bij de opkomst van de St.-Lucasneogotiek en de verspreiding van het neogotisch gedachtegoed.

- De St.-Antoniuskring werd door de gelijknamige vzw, die alle instellingen ook van de Derde Orde (thans franciscaanse lekenorde) groepeerde, tegen de Derde Ordekapel aangebouwd. Het monumentaal verenigingsgebouw werd in 1931 als magazijnen en feestzaal ontworpen. Historisch, functioneel en structureel is dit bijzonder christelijk verenigingsgebouw onlosmakelijk verbonden met de Derde Ordekapel en het voormalige franciscanenklooster.

De artistieke waarde:

- Het neogotische bouwwerk en zijn aankleding hebben onmiskenbaar een belangrijk project gevormd binnen het kerkelijk oeuvre van Jean-Baptist Bethune en is exemplarisch voor zijn sobere en rationele bouwstijl. De binnenafwerking met polychromie (fragmentarisch zichtbaar bewaard) en meubilering van de kapel gebeurde in nauwe samenwerking met belangrijke artistieke volgelingen en medewerkers van Bethune (J. Helbig, Bressers-Blanchaert, A. Verhaegen, M. Zens, R. De Pauw, Janssens). De preekstoel en decoratieve polychromie van het koorgewelf zijn representatieve uitingen van de Bethuniaanse stijl. Ook de communiebank en het gepolychromeerde O.-L.-Vrouwebeeld zijn verfijnde neogotische creaties.

De sociaal-culturele waarde:

- De Derde Ordekapel en daaraan verbonden St.-Antoniuskring zijn als bidplaats en het bijhorende verenigingsgebouw voor de samenkomsten en sociale hulpverlening van de franciscaanse lekenorde en de franciscaanse werken nog steeds in gebruik. De gebouwen staan symbool voor de traditie en maatschappelijk functie op het vlak van caritatieve werking en armenzorg die typerend is voor de minderbroeders-franciscanen.

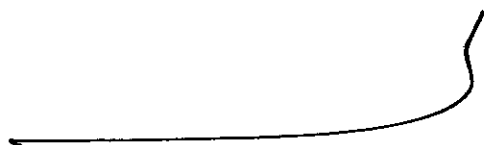
Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994), gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006 (Belgisch Staatsblad 22 augustus 2006).

Brussel,

09 APR. 2008

De viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening,

Dirk VAN MECHELEN